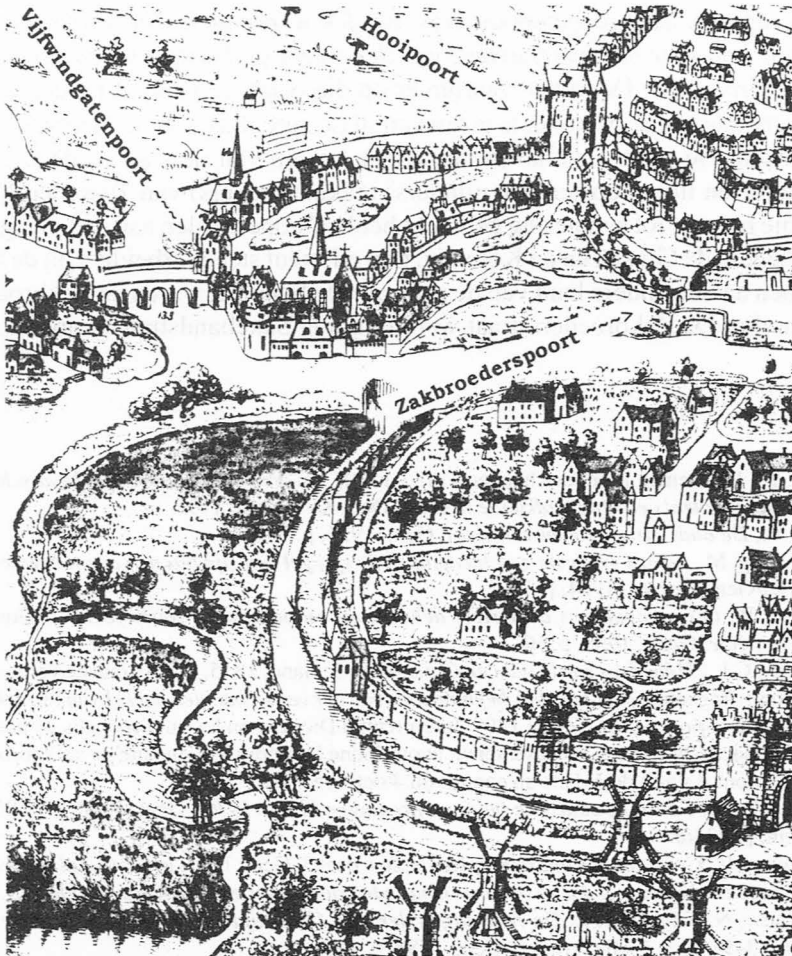

DE ZAKBROEDERSSTRAAT (NU APOSTELHUIZEN)

Den broeders van den zacke waren naar alle waarschijnlijkheid arme scheepslouwers (havenarbeiders) die in kleine schamele huisjes woonden, langsheen de boorden van de huidige straat Apostelhuizen, in het nieuw-stedelijke gebied Overschelde (vanaf 1254 aan Gent gehecht). Hun werkterrein aan de Schelde lag vlakbij: de havenzone van aan de Keizerpoort tot aan de Oude Beestenmarkt, nu beter bekend als de Hondenmarkt. Omdat zij niet als een zuiver religieuze broederschap vermeld worden in het werk van Paul Trio¹, verwerpen we de hypothese van Victor Fris² en kunnen wij vermoeden dat de Zakbroeders een religieus caritatief ambachtsbroederschap of ambachtsgilde vormden (niet te verwarren met een politiek mondige "nering"). Hun verblijfplaats

Ontleend aan Decavele J., *Panoramisch gezicht op Gent in 1534*, Brussel, 1975.

wordt voor het eerst vermeld in 1269: *over Schelde bi den broeders van den zacke*³. Dat er in 1269 nog geen politiek mondige neringen waren vormt geen belemmering voor onze hypothese. Ambachtsbroederschappen of ambachtsgilden waren er toen wel al, want het is uit deze gilden dat later de machtige neringen zullen opstaan. De *broeders van den zacke* of Zakbroeders zullen het echter nooit tot een nering brengen. Wél vinden wij hen mogelijk terug in het Gilde van de Arbeiders van Onze Lieve Vrouw van de Zilverenberg die het voorrecht hadden *in het lossen ende laeden van alle coopmanschappen uyt ende in alle soorten van schepen van aen de Keyserpoorte tot aen de Roodethorenbrugghe ende Beestenmerct*⁴. Om de naam Zakbroeder ten volle te kunnen begrijpen, moeten we ons goed realiseren dat vroeger bijna alle goederen in zakken of in balen toekwamen. Ook een baal is een soort zak. Onze oude Zakbroeders moeten zakkendragers geweest zijn, die ondermeer actief waren aan de Koepoortkaai⁵. Het hoeft ons dus niet te verwonderen dat de oude naam voor Koepoort, Zakbroederspoort was: *vanden werke ande Zachbroedersporte ende van 1 mure te makene*⁶; *somme van den werke anden mur buten der porten ten Zachbroeders*⁷. De reden waarom er op die plaats in Gent altijd een aparte havenarbeidersgilde bestond, is te zoeken in de spreiding van de Gentse havenactiviteiten. De grote Leihaven lag in het westen van de stad en de kleinere Scheldehaven in het oosten. De pijnders⁸ (zakkendragers) van Tusschen Brugghen, die het wel tot een nering gebracht hebben⁹, opereerden aan de belangrijkste loskaden: de Graslei en de Korenlei. Om efficiënt steeds arbeiders bij de hand te hebben aan de andere kant van de stad, aan de Schelde, waren de Zakbroeders broodnodig. De Zakbroedersstraat werd ook nog Sakebandstraat genoemd.

NOTEN

1. Trio, P., De Gentse broederschappen (1182-1580), in: *Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent*, Deel XVI, Gent, 1990.
2. Fris, V., *De oude straatnamen van Gent*, Gent, 1925, p. 176.
3. Gysseling, M., *Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnamen*, Antwerpen/Brussel/Gent/Leuven, 1954, p. 72.
4. Claeys, P., *Les associations d'ouvriers débardeurs ou portefaix, "Aerbeyders" à Gand au XVIIIe siècle*, Gand, 1906, p. 60.
5. Diericx, C.L., *Mémoires sur la ville de Gand*, Deel 2, Gand, 1815, p. 430, oudste vermelding Koepoort: *ligghende over Schelde, beghinnende van der vesten bachten huckel-ram, streckende tot by de coe-poorte (...) 5 meye 1399*. Interpretatie Diericx: on les qualifia jadis de porteurs de sacs (sacke-broeders), et ils semblent avoir donné leur nom à la rue dite de sackebroederstraete, dont il s'agit déjà dans un contrat du 4 octobre 1378.
6. Vuylsteke, J., *Gentsche stads- en baljuwsrekeningen (1280-1336)*, Gent, 1900, p. 458/30.
7. Ibidem, p. 724/6.
8. De Potter, F., *Gent van den oudsten tijd tot heden*, deel 3, Gent, 1885, p. 67: (...) *als deken van de piinners ter Leyen (...) dat so wie met hemlieden piinen sal ende den sac draghen (...)*.
9. De Pauw, N./Vuylsteke, J., *De rekeningen der stad Gent, tijdvak van Jacob van Artevelde (1336-1349)*, deel 3, aflevering 2, Gent, 1885, p. 485.

Ronald DE BUCK